

~~Handwritten signature~~

OWN.

نَعَمْ نَسَمِعُ

[illegible][illegible]

ازدستان

[illegible]

درآمدی بر

ادبیات داستانی مانوی

دکتر سیما فولادیور

سرشناسه	: فولادپور، سیما، ۱۳۶۶ و -
عنوان و نام پدیدآور	: آزندستان: درآمدی بر ادبیات داستانی مانوی / سیما فولادپور.
مشخصات نشر	: تهران: نشر برسم، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۱ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۱۳۸-۴۴-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت:	: نمایه.
عنوان دیگر	: درآمدی بر ادبیات داستانی مانوی.
موضوع	: ادبیات مانوی -- تاریخ و نقد
*Manichaean literature -- History and criticism	
رده‌بندی کنگره	: PIR ۱۸۰۷
رده‌بندی دیویی	: ۸۰ / ۸۱۸۰ فا
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۸۰۹۷۹۱۹
اطلاعات رکورد کتاب‌شناسی: فیپا	

دفتر: اندیشه، فاز ۵، خیابان بهشتی، مجتمع البریه، بلوک ۴، واحد ۸

تلفن: ۷۷۲۰۷۰۹۴ تلفن همراه: ۰۹۱۹۳۳۹۰۳۳۴

barsam_publishing

آزندستان

درآمدی بر ادبیات داستانی مانوی

دکتر سیما فولادپور

ویراست کتاب توسط مؤلف انجام شده است.

طراح جلد: آبتین احمدی

ناشر: نشر برسم

چاپ نخست: بهار ۱۴۰۲

تیراژ: ۳۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۱۳۸-۴۴-۳

کلیه حقوق و امتیازات کتاب محفوظ است.

قیمت: ۹۰۰.۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۷	سرِسخن
۹	مقدمه
۱۵	فصل اول: ادبیات در دین مانوی
۱۸	ویژگی های ادبیات مانوی
۱۹	آموزش تصویری
۲۱	چندزبانگی
۲۵	ترجمه
۲۷	متون مانوی
۳۲	قبطی
۳۲	کفالایا
۳۴	زبور
۳۵	مواعظ
۳۶	یونانی
۳۸	لاتین
۳۹	پارسی میانه و پارسی
۴۲	شاپورگان
۴۳	کوان / غولان
۴۶	سغدی
۴۷	آزندنامه
۴۸	فارسی نو
۵۰	قصیده مانوی

۵۱	چینی
۵۲	رساله چینی
۵۳	چکیده چینی
۵۵	ترکی
۵۶	کتاب پوئی
۵۹	فصل دوم: داستان در ادبیات مانوی
۶۰	اقتباس از دیگران
۶۵	تمثیل و داستان
۶۸	قالب‌های داستان‌پردازی
۶۹	آزند یا داستان‌های تمثیلی
۷۱	تمثیلات
۷۲	داستان‌های تاریخی
۷۴	روشن‌های داستان‌پردازی در ادبیات مانوی
۸۳	فصل سوم: داستان‌های مانوی
۸۷	متون ایرانی
۱۲۶	متون ترکی
۱۴۰	متون قبطی
۱۴۵	متون چینی
۱۴۷	فصل چهارم: حرف‌نویسی داستان‌ها
۱۹۹	پیوست، تصویر دست‌نویس‌های ایرانی
۲۰۹	فهرست منابع
۲۱۷	نمایه

سرسخن

استاد دکتر زهره زرشناس

مانویت یکی از محبوب‌ترین و موفق‌ترین ادیان عهد باستان است که در گستره شرق و غرب جهان آن روزگار از ایران تا شرق دور، چین، هند، شمال آفریقا و غرب امپراتوری روم گسترده بوده است. به سبب این گسترده‌گی آثار، پیروان این آیین مانند پلی ارتباطی بسیاری از فرهنگ‌ها را به یکدیگر پیوند داده و برخی مفاهیم و مضامین را به این فرهنگ‌ها منتقل کرده‌اند. ادبیات مانوی، به مجموعه نوشته‌های دین مانوی گفته می‌شود که توسط مانی، شاگردان او و پیروان آیین مانوی نوشته شده‌است.

ادبیات داستانی سبکی است در ادبیات که همه انواع آثار روایتی منثور را دربرمی‌گیرد، یعنی هر اثر روایتی منثور خلق‌شده‌ای که با دنیای واقعی ارتباط معناداری داشته باشد، مثل قصه، رمان و...

مانی و مانویان به ادبیات، نگارش کتاب، نگارگری و کتاب‌آرایی و نیز به جنبه‌های مختلف هنر نظیر شعر، موسیقی و نقاشی بسیار پرداخته‌اند و نقش مهمی در گسترش و پیشرفت هنر عصر خویش ایفا نموده‌اند.

در کفالایا (۱۷،۲) آمده است^۱: مانی خود هنرمندی استثنایی و بسیار زبردست بوده است. در دوران اسلامی، مانی هنرمندی طراز اول محسوب می‌شود و در ادبیات فارسی به عنوان مردی نقاش و صورت‌گر که نقش‌های

1. Gignoux, Ph. and B. A. Litvinsky (1996), "Religions and Religious Movements" I, in History of Civilizations of Central Asia, Vol. III, edited by B. A. Litvinsky, Unesco.

بدیع و افسون‌کننده می‌آفریند، شهرت دارد. یکی از زیباترین افسانه‌های مشهور در متون فارسی بعد از اسلام درباره مانی، او را داری چنان هنر و ظرافتی می‌داند که خطی زرین، چنان ظریف و صاف، روی پارچه‌ای می‌کشد که اگر آن تار پارچه را بیرون بکشند، خط ناپدید می‌شود. این دقت و ظرافتی که در این داستان نقل شده است، درواقع بیانگر توجه مانی به هنر است.

رکن اصلی سخن در آثار مانوی، نظم است که حاصل توسعه ادبیات در هر دوره‌ای است. از این رو در میان آثار مانوی متن‌های منظوم بسیاری مشاهده می‌شود. همچنین مانی به درستی از ارزشمندی قصه‌ها، در انتقال حقایق و مفاهیم آگاه بوده و ادبیات در سازمان دینی مانوی جایگاهی مهم داشته و آثاری متنوع به زبان‌های گوناگون به دست آموزگاران و کاتبان مانوی نگاشته شده و موجب پدید آمدن ادبیات داستانی و تمثیلی دلکش و گسترده‌ای شده است. مانویان داستان‌سرایان بسیار زبده و چیره‌دستی بودند که برای بیان حقایق پنهانی، این داستان‌ها را به صورت قصه و تمثیل بازگویی کردند. تمثیل‌ها و حکایت‌ها دستاوردهای ادبی بی‌نظیر ادبیات مانوی در آسیای مرکزی است. تمثیل در ادبیات مانوی یکی از مهم‌ترین گونه‌های ادبی برای ترویج و گسترش آیین و کیش مانی است. مانی که بر اهمیت ساده‌سازی مفاهیم آگاه بود، داستان و تمثیل را ابزاری مفید برای آموزش و تبیین آموزه‌های مانوی می‌دانست و بر استفاده از آن در موقعیت‌های مختلف تأکید داشت بخشی از این تمثیل‌ها و حکایت‌ها که درباره انسان‌ها و حیوان‌ها است، به مرور زمان به افسانه‌هایی سرگرم‌کننده در ادبیات فارسی تبدیل شده‌اند.

در پژوهش حاضر که بخشی از رساله دکترای خانم دکتر سیما فولادپور به راهنمایی اینجانب است، ابتدا شمایی کلی از جایگاه ادبیات و کتاب نزد

مانی و مانویان ترسیم شده که از ویژگی‌های بارز آن آموزش تصویری و چندزبانگی است چراکه متن‌های مانوی در مکان‌ها و زمان‌های مختلف با توجه به عقاید و باورهای اقوام مختلف به زبان‌های گوناگون نوشته می‌شدند و هر کدام از این زبان‌ها جایگاه خاص خود را در سازمان دینی جوامع مانوی داشتند. همین مسئله و باور مانویان به لزوم رفع موانع زبانی، موجب اهمیت یافتن ترجمه در متون مانوی شد. سپس تلاش شده است که ادبیات داستانی مانوی به عنوان مقوله‌ای مستقل معرفی و بررسی شده و به ویژگی‌های آن، مانند اقتباس و ارتباط با ادبیات دینی دیگر فرهنگ‌ها، جایگاه تمثیل و ویژگی‌های ساختاری و کارکردی آن پرداخته شود.

مؤلف توانمند کتاب که در هر دو مقطع کارشناسی ارشد و دکتری، به راهنمایی اینجانب، با دقت و تلاش بسیار به پژوهش درباره تمثیل‌ها و داستان‌های مانوی پرداخته است، در راه شناخت بنمایه‌های داستانی مانوی، مجموعه‌ای قابل توجه از داستان‌ها و تمثیلات مانوی را از میان قدیمی‌ترین آثار پژوهشی تا جدیدترین و آخرین پژوهش‌های روز دنیا به زبان‌های اروپایی، گردآوری کرده و بخشی از آنها را در این کتاب آورده است. به رغم پراکندگی این داستان‌ها در کتب و مقالات مختلف پژوهشی به زبان‌های گوناگون، در پژوهش پیش رو تلاش شده است بیشتر متون منتشرشده مانوی بررسی و قطعات داستانی از میان آنها جدا شود. پیکره منسجمی که ایشان از این متون تهیه کرده، راه مطالعات بعدی در این مقوله را برای پژوهشگران آتی هموار خواهد ساخت.

فصل نخست کتاب به معرفی ویژگی‌ها، جایگاه و عناصر سازنده ادبیات مانوی نظیر آموزش تصویری، نگارگری، تصویرسازی و چندزبانگی و به تبع آن اهمیت ترجمه همراه با معرفی پیکره اصلی متون مانوی و آثار شاخص آن، به زبان‌های گوناگون، اختصاص دارد.